

Enes Halilović

LJUDI BEZ GROBOVA

Goldbahova hipoteza

■ Laguna ■

Pisci, obično, tek pošto napišu knjigu, sročē i prigodnu posvetu, vrlo kratku, a ja to sada činim, prije knjige, i ova bi posveta mogla biti duža od knjige koju kanim pisati, ali nemam hrabrosti, baš sada nemam hrabrosti da govorim o svemu što smo prošli i kako smo prošli. Ja, koji se ne mogu odužiti mom bratu, Muameru Haliloviću, odlučih da mu poklonim ovu knjigu – neka mu se nađe, makar je spalio da se na njenom plamenu ogrije u toj hladnoj tuđini kud je otišao sklonivši se pred hladnom blizinom.

Teško je baratati podacima iz vlastitog života. Jer sve što se prevede u književnost, postaje fikcija. A bojim se da moj život nije bio fikcija. Bio je to težak život.

Miloš Crnjanski,
nedovršeni intervju dat Mirku Kovaču

POGLAVLJE

47 DANA

Žablja jaja

Sve je već bilo tu; tražio sam samo sudbinski čas kad će se odlomiti prva rečenica: čovjek, koja god vrata otvorio, kud god krenuo, pa makar bio i zakovan za stolicu, neminovno nabasa na prošlost. I ja, pisac koji prožive neke godine u zimomori, zastao na kapiji kroz koju se izlazi iz mladosti, sada, naslućujem tajnu poezije, i njenu klicu, uzaludnu. Kanim tragati nevidljivim pejzažima. Koji govori o sebi, ne treba ništa da prećuti. Ako se negdje ujedem za jezik, ako i preskočim kakav detalj, neće to biti da bih sebe poštedeo, negdje se moramo izmaknuti od istine, jer istina je kao bunar – neko se hladne vode napije i okrijepi dušu, neko se tamo strmoglavi i sretne smrt. Sve što počinje neminovno teži tome odakle je počelo. Kad okončam ovu priču, doznaću zašto sam zapisivao.

Ostarilo je svijet, bliži se čas kad će se utuliti. Ostarilo je sve što je na svijetu: i travke, i ljudi, i vulkani. I jaja su ostarila. Očevi su ostarili, staraju i plodovi očeva. Staraju priče o njima i o nama. Ostarila je i moja mladost, ostarila i mladost mog oca. On je dugo bježao onome od čega se ne

može umaći. Pišem o njemu oprezno, kao da ga tražim, jer njega su oprezno tražili. Pišem ono što su drugi vidjeli onako kako su vidjeli; pišem i ono što su drugi čuli, prepričavali i dopričavali. Njihova istina biće i moja istina o mom ocu. Njihova laž biće i moja laž. Ne, ništa ne tvrdim! Pišem onako kako mislim da je moglo ili moralo biti. Neću ga braniti, jer ga ne mogu odbraniti; a mnogo je onih koji su zakukali od njegove ruke.

Otac. Nevažan beše na ovom svijetu sve dok nije počela potraga za njim. Tražili ga dvonogci: žandari i žbirovi. Tražili ga četvoronogci: konji i psi tragači. Tražile ga vlasti: policija i vojska. Tražio ga zakon. Tražila ga hladnoća; hladne cijevi ga gledale. Tražila ga vrelina: hitali su k njemu meci i stizale ga vrele kletve uciviljenih majki i udovica. Tražili ga... Četrdeset sedam dana su ga tražili...

Ovdje, u Domu za lica sa posebnim potrebama, gdje odnedavno radim, trčkaram – nije mi teško. Došao sam ovamo, dobio posao kako sam dobio; moj komšija – čuveni kockar koji je sebi dao ime Klerk, odrao direktora na kartama. Kad direktor više nije imao šta staviti na talon, dosjetio se da ponudi radno mjesto koje košta sedam hiljada evra. Klerk je kockom dobio radno mjesto, i mogao ga prodati bilo kome, ali ja sam naletio – vratio se iz Despotovca. Ni slutio nisam da ću dobiti posao. Klerk, kockar čudne duše, nije mi rekao – javi se na posao, jer si siročče, bez igdje ikoga. Ne. Klerk je rekao: *Javi se na posao, u Dom... Tvoj otac, Numan Numić, hrabar je bio, poznavao sam ga, pa eto, i ja za tebe nešto da učinim. Idi i radi.*

Naravno, ja znam da moj otac nije bio nikakav junak, mada ga mnogi nazivaju tako – ne; on se odmetnuo, 47 dana i noći se skrivao, i tih 47 dana i noći i danas proviruje u moje dane i noći.

Eto, kao nečiji sin, kao komšija jednog kockara, došao sam u ovaj Dom, u mirise makarona, znoja, neopranih šerpi i tanjira, u krike; došao sam na treći sprat, prošao pored kuhinje, bilijar sale i šahovske sale, našao upravu, javio se direktoru.

Da, ti si taj... Šta imaš od škole?

Mucajući, rekoh, završio sam srednju Tehničku školu u Despotovcu. Stigla mi je poštom diploma. Planirao sam da studiram, ali iskrsla ova mogućnost.

Odlično. Od danas radiš, donesi sutra tu diplomu. Čestitam. Hvvvvvvala.

Treba da znaš, posao je privilegija. Počni da radiš, stabilizuj se, pa možeš studirati i iz radnog odnosa, kasnije, polako... Vidiš da je pola naroda bez posla. Sve ode na Zapad, odoše ljudi, samo da se prehrane. Kičme saviše radi ćoravog zalogaja. Ti treba da iskoristiš ovu šansu.

Ššššta ću raditi?

Vidi – reče direktor i od tog dana pa nadalje nije mi ni dozvoljavao mnogo da zapitkujem, trudio se više on da priča kako me ne bi slušao. Mi imamo servirke. To su žene koje serviraju hranu korisnicima. Ali dobro je da ima i jedan servir. Bolje je reći servir, nego muška servirka. Spustiš tacnu, kažeš im da jedu; navратиš kasnije i uzmeš posuđe, odneseš u kuhinju da ga operu... Pomozi svima. Šta god da kažu doktori, sestre, tehničari, fizioterapeuti – poslušaj... Jednostavno, mlad si, svima se nađi na usluzi. Pa i ako te neko pošalje po cigare, otrči, poslušaj ga; inače, da znaš, pušenje je zabranjeno u bilo kojoj prostoriji; ko puši, neka to radi na terasi.

Nisam ni pokušao da mu kažem, ne pušim. Postavih pitanje. *Ddda li je tttežak ppposao?*

Čuj! Kako može biti težak? Teški su pojedini korisnici. U prizemlju su paraplegičari. Na prvom i drugom spratu su psihijatrijski bolesnici i alkoholičari. Ovdje na trećem spratu,

pored uprave je menza, sala za bilijar i stoni fudbal, šahovske table... na četvrtom i petom spratu su starci – jer ovo je, po zamisli, trebalo biti dom za starce, a na šestom spratu su razni: napušteni slučajevi, ljudi koji su zaboravili ko su i šta su. Ima tu nekih koji, možda, skrivaju identitet, nekih koji su šenuli u ratovima i nađeni prestravljeni, bez memorije... Ima tu pacijenata koji su obigrali desetak bolnica, svuda su ih liječili, i poslali ih nama, da ovdje svenu. Nesreća je u mnogim sobama, ali za tebe je važno što imaš dobar i lak posao.

Ddddirektore, ššššta je najbolje ššššto mogu da uuuučinim?

Za korisnike i pacijente? Ignoriši ih. Većina njih su tu jer njihove porodice plaćaju samo da ih ne gledaju u svojim kućama. A neki su tu po dvadeset godina. Ne znamo ni ko su ni šta su, nikakav papir nemaju, ni imena im ne znamo... čekamo da umru; da nas nije Boga strah, mi bismo ih šutnuli, ali ne znam gdje da ih bacimo. Kome? Ovo je mnogima posljednja adresa.

Kkkko je moj šef?

Svi su ti šefovi. Ko ti šta kaže, ti ga poslušaj. Nemoj da kasniš na posao. Radićeš po smjenama, kao i ostali. Svaki sprat ima po trideset soba. U prizemlju su sobe od 1 do 30. Prvi sprat, od 101 do 130, i tako redom, do šestog sprata gdje su sobe od 601 do 630. Ovdje, na trećem spratu, prostorije nisu numerisane. Sve ćeš lako naučiti. Javi se glavnoj sestri, ona će ti dati zaduženje, spratove koje ti treba da držiš... I uživaj! A kako reče da se zoveš?

Sssemir Nnnumić.

Semir Numić... Lijepo ime! A tvoj otac je bio čuveni Numan Numić? Tako mi reče Klerk, ako ne laže.

Jeeeste. Nnne lažže Kkkklerk.

Tvoj otac, Numan Numić, bio je pravi čovjek! Nije dao na svoj obraz, ali ovdje, na poslu, ne pričaj priče o njemu; to je

bilo i prošlo... Hajde, druškane, idi, upoznaj glavnu sestru, ona će te uputiti šta dalje. Kad obučeš bijele pantalone i bijeli mantil, ima da budeš lijep kao doktor.

I, kad sam prelazio preko praga, direktor me pozvao nazad. Upozorio me da ne pričam o strankama, niti o nacionalnom sastavu zaposlenih: *Ti si mlad, ne ulazi u takve priče!*

I ovo me upita: *Mladiću, nezgodno mi Klerka da pitam o bratu njegovom. O Gulašu. Znam da je godinama bio zarobljen. Da li je živ?*

Ummmroo.

Umro? Pa bolje i to nego da živi godinama zarobljen. Poznao sam Gulaša još kad je bio konobar... Ništa, nije to važno, idi ti u radne obaveze.

Odmah sam dobio bijeli mantil, bijele pantalone i bijele klompe. Šetao sam po spratovima, čekao da me neko nešto upita... Obilazio menzu, ulazio u neke sobe, napuniše mi se nozdrve mirisima makarona, neopranog posuđa i znoja koji godinama klizi niz kičme naroda. Glavna sestra mi reče da je moje zaduženje prizemlje, prvi i drugi sprat – treba da zađem iz sobe u sobu i pokupim posuđe i pribor – čak i ako mi neko kaže da ne nosim tanjir, jer će pojesti kasnije, treba mu odgovoriti kako je imao dovoljno vremena, pa neka drugi put jede brže...

Na mnogim nahtkasnama, pored uzglavlja naših korisnika, ostali su tanjiri, niko nije pojeo sve makarone, ali skoro svi su popili jogurte. Brzo sam sakupio tanjire i bacio sve plastične čaše. Javio sam glavnoj sestri da je posao obavljen. I paraplegičari i psihijatrijski bolesnici, uglavnom, ćute, zamišljeni su, a alkoholičari pletu džempere i čarape. Tišina je u sobama. Sa nekim paraplegičarima sam se upoznao, neki su mi poželjeli sreću u radu. Drago mi je što ovdje nisam našao mog Zlatana. Kada ga je sud proglasio neuračunljivim,

sudija je, u presudi, naveo kako on ne treba da se liječi ovdje, u kraju gdje je počinio to što je počinio, već daleko od rodnog mjesta. I bolje što ga ne srećem.

Glavna sestra me odmah pohvalila. *Biće od tebe nešto, samo da ne odeš u politiku... jer mnoge su tuke i gluperde ušle u partije i onda ih partije štite pa ne moraju ništa da rade... Ako se budeš držao dalje od politike, može od tebe da ispadne dobar radnik – tako mi je rekla. Ponekad će trebati i da nahraniš nekog pacijenta... Ni to nije teško.*

Obišao sam četvrti i peti sprat, ulazio iz sobe u sobu, upoznao starce. Iz dugog ćutanja, lako progovore. Neki pjevaju. Neki igraju domine. Neki komentarišu zakulisne igre tajnih službi i centara moći. A na šestom spratu, u sobi 601, naišao sam na dva čovjeka koja su govorila o sebi.

Čovjek se valjao po mokrom podu. Vidjevši me u bijelom, upita: *Dozvoljavate li da se brčkam u barici?*

Klimnuo sam glavom. Odobrio sam to. On mi uputi osmjeh, kao dijete koje je dobilo sladoled. Ustao je i počeo da govori svoju priču. Ne razbacuje se riječima, ali govori jasno; čini mi se, ljut je na sve ljude, osim na mene. Upozorio me: *Ovdje me svi zovu Čovjek koji tvrdi da je žaba. Ja sam žaba koja je, po kazni, postala čovjek. Željan sam vode!*

Drugi je crnac koji se odmah predstavio kao Abera, sin etiopskog cara Hajla Selasija i legitimni princ koji polaže pravo na krunu. On čelo visoko drži, kao da je postrojio vojku na golemoj ravnici i nazire gdje su najudaljeniji odredi koji samo čekaju komandu. I reče: *Mladiću, hoćeš li da se predstaviš?*

Ssemir Nuuuumić.

Numić?, iskolačio je oči.

Promucah, da sam sin Numana Numića, za koga ovdje svi znaju; mišljah da stranac nije čuo to ime...

Čuo sam za tvog oca, to je bio neki koji se skrivao, ali ja sam, kad se to dešavalo, bio u Etiopiji ili na Jamajci, mnogo kasnije sam došao u Jugoslaviju, tražio azil, jer Jugoslavija i Etiopija su imale prisne odnose. Poštovali su komunisti cara etiopskog. Znaš, valjda, ko je bio Ras Tafari. Moj otac. Kad je on nečasno svrgnut, kada je izdat, ja sam se sklonio na Jamajku gdje su ljudi smatrali da je moj otac više od čovjeka, pridavali mu neka nadnaravna svojstva. Ali da ne bih imao podršku Etiopije i Jamajke, spletkama tajnih službi zarobljen sam, sklonjen ovdje i sakriven. Polako, godinama, povezao sam se s lokalnim narodom, slušao svakakve priče, pa sam čuo i za Numana Numića, čini mi se da se on skrivao, valjda je ubio neke ljude...

Ćutao sam.

Imaš li ti nekih problema? Da li je neko pokušao da izvrši krvnu osvetu? Da te ubije?, pitao me crnac.

Mrdnuo sam glavu lijevo-desno, da ne bih govorio; odavno sam naučio da klimanjem glave, pokretima, podizanjem obrva, štedim riječi, jer je većini ljudi bilo teško da me sluša. Što sam više govorio, ljudi su se sve više udaljavali od mene – možda sam zbog toga počeo da pišem.

Gospodin Abera, koji je nosio staru košulju s afričkim motivima i oko vrata nisku sa zubima nekih zvjeri, pokušao je da napravi poređenje između njegove i moje tragedije.

Vidi, mladiću... tvoj otac je, ipak, bio samo običan čovjek, a moj otac, bio je car, a tragedija je veća kad se pada sa vlasti. Tebe možda i preziru kao sina jednog ubice, možda te i traže...

Mucajući, rekoh gospodinu Aberi da me niko ne traži, jer ja, kao čovjek koji muca, ne potpadam pod zakon krvne osvete...

Nemoj u to biti siguran – ko zna koje cijevi tebe gledaju. Ne želim da te metak nađe, ali on može doći svakog časa... Ja se bojim za tebe.

Gospodin Abera se plaši za moj život, ali ja se nikad nisam skrivao i ne razmišljam o tome da će se svetiti neko iz porodica kojima je moj otac prosuo krv.

Ubjedljivo govori gospodin Abera, ali ubjedljivo govori i Čovjek koji tvrdi da je žaba. On je opazio da sam stisnut, zimomorán.

Reče: Cilj mi je da se vratim u žablji svijet, među svoje, ali na bar pola sata, opet ću ti doći u ljudskom obliku, da ti donesem lijek od hladnoće. Drhtiš i znojiš se, žalim te; zapamti, ako živ budem, zamoliću žabljeg cara, koji me kaznio i u ljudski lik me odenuo, kada odslužim kaznu i vratim se u žablji lik, da me opet vrati u ljudski lik samo da bih tebi dobro učinio, jer ti si mi jedini dozvolio da se valjam po barici, da bih održavao moju kožu – ne treba ovdje koža da mi izbljedi, među ljudima. Ugrožen sam na biološkoj osnovi. Ne daju mi da odem vani, u neku pravu baru, samo da legnem. Moram se pripremati da ponovo postanem žaba.

Dok govori, on kapljicama vode, iz flaše, vlaži pod i valja se.

Gospodin Abera se ne obazire, ne smeta mu što je pod vlažan. On sjedi na svom krevetu, na prljavoj, crnoj posteljini, kao car na prijestolu.

Isteklo je moje radno vrijeme tog prvog radnog dana. Nisam obišao ostalih 29 soba na šestom spratu, ali to i nije moja obaveza. Sutradan, predao sam direktoru diplomu srednje škole. Obišao sve sobe u prizemlju, na prvom i drugom spratu, završio zaduženje, a potom, da bih utrošio vrijeme, obilazio sobe četvrtog i petog sprata, onako, gledao ljude... Došao sam i na šesti sprat. Ušao opet u sobu 601. I opet se tu zadržao. Čovjek koji tvrdi da je žaba predložio mi je da ga, na neki način, izvedem iz Doma, krišom, samo da ga odvedem do prve bare, a on će mi se, kasnije, odužiti.

Ćutao sam. Onda me molio i preklinjao samo da odem do prve bare i kažem, bilo kojoj žabi, da je u sobi 601 zatočena žaba, koja samo što nije odslužila kaznu, i treba da se vrati u žablji svijet.

Molim te, učini mi to, plašim se da me zaboravio moj narod!

Očigledno da sate i dane provodi valjajući se po mokrom podu, trudeći se da ne izgubi žablja svojstva od kojih ga je udaljila kazna, ali ne kazuje kakav je to grijeh učinio u žabljem svijetu. Zbog čega je kažnjen?

Imam neku nadu da će doći žabe da me odvedu u moj svijet, možda sam pomilovan... Nadam se, danas dolaze po mene!

Na njega se ne osvrće Abera, omaleni, mršavi crnac, lagan kao kakva barska ptica; a meni se toplo obraća: *Mladiću, da znaš, i od goreg ima gore. Strašno je to što se dešavalo tebi; neko, sigurno, želi da te ubije i osveti se, ali zamisli mene – izgubio sam rog Afrike, trebalo je da budem car careva, a sada provodim dane ovdje i jedem bezukusna jela. Prčkotine! Moj život treba da ti bude nauk, koliko se može izgubiti, a ti – nemoj mnogo da plačeš nad sobom; samo se plašim da te ne ucmečaju rođaci onih koje je ucmekao tvoj otac.*

Izašao sam iz sobe 601. I odmah, na hodniku, sreo me je čovjek na čijem džepu je pisalo Vekić. *Ti si taj neki novi što je primljen? Klimuo sam glavom. Hajde da popiješ kafu, hajde kod mene.*

Ušao sam u malu i urednu prostoriju. On je stavio džezvu na rešo.

Ili si platio posao ili si ga dobio na kocki?

Promucah, nisam ni platio ni dobio na kocki...

Baš me čudi, naš direktor ima nadimak 579. Svi znaju da naplaćuje zaposlenje. Pet hiljada za čistačicu, sedam hiljada za sve sa srednjom školom, a za doktore je radno mjesto devet

hiljada. Duskora je uzimao marke, a sad uzima evre, ali nije prepolovio tarifu – brojke ostale iste: 579. Sve što uzme, on prokocka, a nekad učipi radno mjesto pa ga izgubi za kockarskim stolom... A možda si ti zaslužni omladinac neke partije? On svima duva – hoće da je dobro sa svima...

Ćutao sam.

Dečko, ne plaši se mene, ovdje sam 25 godina, radim, gledam i čudim se... Ja sam fizioterapeut... U Domu su mnoge teške priče, starci, paraplegičari, psihički bolesnici... ljudi bez identiteta... svako u vilici nosi svoju sudbinu. Nekima je plaćen boravak penzijom, nekima plaćaju porodice, a nekima plaćaju centri za socijalni rad... Ima ljudi koji ovdje žive trideset godina i trideset godina gledaju u jednu tačku. Ali ovaj šesti sprat – Posebno odjeljenje – posebna je priča. Tu su ljudi kojima niko nikad nije došao.

Promucah da sam, na šestom spratu, ulazio samo u sobu 601.

I tu si dosta čuo...

Čččovjek koji ttvrdi da je žabbba, promucao sam, nnnada se da će nnnneke žabbbe ddoći pppo njega... ddda da ga vrate u žžžablji svijettt...

Stalno on to priča, o njemu ništa ne znamo, ali moj ti je savjet da ih ne slušaš mnogo, jer ponekad se dese stvari koje te ubijede da su oni u pravu i ti sam posumnjaš u istinu... Kad ti se učini da je ludakova laž postala istinitija od tvoje istine, kloni ih se, begaj, jer će tvoja glava pasti u njegove ruke...

Pitao sam i o Etiopljaninu.

Ma pusti, ne slušaj, taj je davno skrenuo. Princ hoće da bude car!

Fizioterapeut Vekić ponudio mi je prevoz do grada. Nastavili smo priču. Reče da će desetak dana biti na odmoru. Dok smo se vozili prema gradu, opazih žabu – skakutala je preko puta i završila pod desnim prednjim točkom

automobila. Okrenuh se, vidjeh, zaista je pregažena... A Vekić kaže: *Ponadah se da će ostati živa! Uh, da je sad vidi naš pacijent iz sobe 601? Kako bi se prekinuo od tuge!*

Pogledah Vekića, klimnuh glavom. Složih se. On vozi i priča: *Kažem ti, nemoj da ih slušaš, inače ćeš postati kao i oni. Onomad je jedan, u rastrojstvu, otkinuo limeni poklopac od konzerve nareska i odsjekao sebi kitu, zašili mu je, ali kad je došao k sebi, kaže: e opet ću, za inat! Neki godinama lažu i sada vjeruju u to što lažu, kunem ti se – ako bi im platio dva sata TV programa, da govore – većina gledalaca bi im povjerovala.*

Pomislih... Svako je tu gdje jeste zato što ne može biti na nekom drugom mjestu.

Vekić me nije pitao ni kako se zovem, ni gdje živim. Reče mi da sam sretan, jer imam posao. On je prvi čovjek koji mi je rekao da sam sretan.

Sutradan, na poslu, servirao sam hranu u prizemlju, na prvom i drugom spratu; nakon dva sata, pokupio tanjire, pribor i plastične čaše, a potom došao na šesti sprat. U sobu 601. Čovjek koji tvrdi da je žaba nije mi se obratio, ali je pričljiv bio gospodin Abera. On kaže da je Etiopija drevna država; za vladavine njegovog oca, bila je daleko bolje organizovana od ovdašnjih ostataka bivše Jugoslavije. *To je zemlja gdje su plemići vodili politiku, a ne lopovi*, reče gospodin Abera. Čovjek koji tvrdi da je žaba kao da nije ni slušao monolog gospodina Abere. Ali ja sam slušao pažljivo, jer nikad prije toga nisam sreo čovjeka koji je zainteresovan za krunu.

I dok Evropa sada legalizuje prostituciju i štiti prostitutke, organizuje zdravstvene preglede, mi u Etiopiji smo imali predstavnicu prostitutki na državnim proslavama, na stadionu – da, da, predstavnicu prostitutki zastupala je taj stalež, ona bi sjedila među najodabranijim zvanicama. Mi smo bili seksualno emancipovan narod. Moj otac imao je

šestoro djece iz braka, a ja sam iz vanbračne veze. Imao je jednu sluškinju iz plemena Danakil. Žene iz tog plemena najljepše su na svijetu. Mlada je bila, nije se mogla suprotstaviti caru... Rodila me! Ali Ras Tafari nije najurio moju majku. Ne. I nju i mene ostavio je u svojoj blizini, njoj dao posao u kuhinji, a ja sam odmalena bio zadužen da hranim lavove i tigrove u njegovoj rezidenciji, zapravo, dodavao sam mu komade mesa – a on bi ih bacao u kaveze... Moj otac imao je običaj da održava važne sastanke tako šetajući s nekim saradnikom, među kavezima; ja mu dodajem komade mesa, a on ih zvjerima baca – imao je povjerenje u mene više nego u svu ostalu djecu. Slušao sam šta priča, znao sam sve državne tajne... Imao je organizovanu državu, imao je čak i čovjeka koji je bio zadužen da čisti cipele gostima kad se na njih, na nekom prijemu, popiški Lulu, njegov omiljeni pas – nestaško – taj pas je, po pravilu, piškio po glatkim i besprekorno uglancanim cipelama uglednih gostiju... Moj otac, svrgnut je, bila je zavjera, iznutra i spolja. Optuživali su ga za ogromnu glad. Za umiranje gladnih. Kakva glupost! Optuživati nekoga u Africi za glad. Pa kad je Afrika bila sita?

I stalno su optuživali mog oca da organizuje gozbe. Ali Ras Tafari imao je svega četrdesetak kila. Bio je visok 157 cm. Tankih nogu. I ja sam baš toliki. Pogledaj negdje fotografije cara; od sve te djece, ja najviše ličim na njega... I da znaš, ja sam najviše izgubio svrgavanjem mog oca, ali znam da je naš narod ponosan, vjerujem da će me pronaći jednog dana i dati mi krunu koja mi pripada.

Ras Tafari rođen je kao Tafari Makonen Vodimihajel. Na krunisanju 1930. prozvan je Hajle Selasije. Sprovodio je agrarne reforme, emancipovao robove, formirao parlament i pravosuđe. Bio ugledan u svijetu, dobio skoro sto državnih i vojnih odlikovanja... Kad su nas okupirali Italijani, sklonio

se u Englesku. Odatle je, nekim svojim kanalima, radio na pobuni, i vratio se u Etiopiju, uz pomoć Engleza, 1942. On je bio meka srca prema omladini, jednu svoju palatu poklonio je univerzitetu. Osnovao je Organizaciju afričkog jedinstva. Tada je zapadna štampa počela da ga napada. Šta, da su formirane Sjedinjene Afričke Države i da su crpile i prodavale afrička blaga? Bile bi danas kao Sjedinjene Američke Države. Strani novinari su pljuvali mog oca po nagovoru tajnih službi. Stalno su ga optuživali za veliki broj žrtava gladi, ali moj otac nije bio kriv za sušu. Neprijatelji su potkupili naše generale. Svrgli mog oca. Tajne službe su finansirale i organizovale štrajkove. Carsku porodicu su zatočili. Ja sam bio uz oca, kao njegov sluga, zapravo, on je mene držao tu kao sina, a predstavljao me kao slugu da bi me zaštitio i od ostalih članova porodice. Uskoro je ukinuta monarhija, uskoro je otac i umro. Moja majka, inače, mnogo mlađa od oca, poticala je, rekoh ti, iz plemena Danakil. Muslimanka je bila. Car je smatrao da je budućnost Etiopije u nekome ko je iz mješovitog braka, ko može ujediniti muslimane i hrišćane... Smatrao je da baš ja mogu ujediniti narod Etiopije.

Gledao sam ga. Dugo sam ćutao, ali on je, na kraju, odgovorio na ono pitanje koje me i zanima. *Očekujem da konačno uzmem krunu koja mi pripada. Sigurno! Sakriven sam ovdje. Ali moj narod će me pronaći!*

Čovjek koji tvrdi da je žaba nije bio razgovorljiv tog dana. Mucajući, rekoh mu: juče, kad sam se vraćao, fizioterapeut Vekić je, slučajno, kolima pregazio jednu žabu...

Da! Da! Sigurno je ta žaba krenula da me izbavi odavde... Nije me zaboravio moj narod!